

TAYVAN'IN ULUSAL KİMLİK İNŞASINDA EYALETLİLER ZITLAŞMASI SORUNU

Abdürreşit Celil KARLUK*

Öz

Modern devletler politik sınırları çizilmiş coğrafya üzerinde yaşayan nüfus temelinde belirgin bir ulusları yaratır. Bu süreç geleneksel Çin devlet düşüncesinin hâkim olduğu Çin için pek geçerli değildir. Çin Halk Cumhuriyeti'ni yöneten Çin Komünist Partisi rejimi, Modern Çin devleti sınırlarının Mançu- Qing imparatorluğu dönemindeki sınırları kapsamı gerektiğine inanıyor ve bu bağlamda iç ve dış politika güdüyor. Bu politikalar içeride Doğu Türkistan ve Tibet'te, dışarıda ise Doğu Asya'da özellikle Çin Halk Cumhuriyeti-Tayvan ilişkilerinde daha somut ve tehditkâr bir şekilde cereyan etmektedir. 1947 yılından beri fiili olarak Çin'den bağımsız bir devlet statüsünde mevcudiyetini devam eden Tayvan, Çin Halk Cumhuriyeti'nin BM'de Çin'i temsil etmeye başlamasından sonra ulusal ve uluslararası arenada Çin'in güttüğü "Tek Çin" politikasından dolayı her alanda tecrit edilme, baskılanma politikası ve uygulamalarına maruz kalmıştır. Bu çalışmada işbu nedenlerden ötürü bir türlü uluslararası toplumca tam olarak tanınmamış Tayvan'ın ulusal kimlik inşa sürecine genel olarak odaklanmak suretiyle işbu süreçte öne çıkan "Eyaletliler Zıtlığı" veya "yerli-yabancı/yeni gelen çatışması" üzerinde durulacaktır. Bununla birlikte, aynı dilin farklı lehçelerini konuşan fakat ortak yazıyı kullanan, değişik kültürel örüntü ve hafızaya sahip toplulukların ortak kimlik inşa sürecinde karşılaştıkları sorunlar da aydınlatılmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tayvan, Çin, Kimlik İnşası, Eyaletler Zıtlığı, Çinlilik, Tayvanlılık.

THE PROBLEM OF PROVİNCIAL CİTİZENSHP CONFLİCTS İN TAIWAN'S NATIONÄL İDENTİTY CONSTRUCTION

Abstract

Modern states have created distinct nations based on populations living in politically demarcated geography. This practice is not very valid for China, where traditional Chinese state thought is dominant. The Chinese Communist Party (CCP) governing the People's Republic of China believes that the boundaries of the modern

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi. <https://orcid.org/0000-0002-2268-033X>; abdurreisit.karluk@hbv.edu.tr, kamucam13@gmail.com.

Chinese state should cover the borders of the Manchu-Qing imperial era and pursues domestic and foreign policy regarding historical context. These policies are implemented in East Turkestan and Tibet inside the country, and in East Asia abroad, especially in China-Taiwan relations more concretely and aggressively. Taiwan has been a de-facto-independent country since 1947. However, after the People's Republic of China began to represent China in the United Nations under its stable "One China" policy towards Taiwan, Taiwan faced isolation and repression in various fields, especially in the international arena. In this study, the "provinces conflict" or "domestic-foreign/newcomer conflict" is emphasized by focusing on Taiwan's national identity construction process, which the international community has not fully recognized for these reasons. In addition, it is tried to explain the problems faced by communities with different cultural patterns and memories, speaking different dialects of the same language but using a standard script to build a common identity.

Keywords: Taiwan, China, Identity Building, Conflict of Provinces, Chineseness, Taiwaneseess.

Giriş

Yirminci yüzyıl, geleneksel imparatorlukların yıkılarak yerlerine genellikle Batı tarzı tasarımı esas alan ulus-devlet yapıları veya ona benzer yapıların geçtiği bir yüzyıl olmuştur. Diğer taraftan, komünist ideoloji ile örgütlenen Ruslar, I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Çinliler ise II. Dünya Savaşı'ndan sonra bölgelerindeki zayıf milletleri veya ülkeleri işgal ederek, devasa yüz ölçümlere sahip modern sosyalist İmparatorlukları kurmayı başarmışlardır. II. Dünya Savaşı'ndan güçlenerek çıkan Rusya, sınırlarını olabildiğince genişletmiş, sosyalist ideoloji ihraç ederek dünyada daha fazla alan açmaya çalışmış, karşıtı Batı ile birlikte dünyanın genel de iki kutuplu yapıya dönüşmesine ve adına Soğuk Savaş denilen sürecin başlamasına neden olmuştur. Çin ise bu süreçte, Ruslar ile yolunu ayırdıktan sonra Afrika başta olmak üzere Mao tarafından "üçüncü dünya" adı verilen dünyada, kendine alan açmanın yollarını aramış ve nispeten başarılı olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile komünist ideoloji çökmüş, SSCB parçalanmış, kapitalizm veya demokrasi zaferini ilan etmiştir. Fakat aynı dönemlerde ülkesinde cereyan eden demokrasi talepleriyle Tianmen Meydanı ve çevresini dolduran milyonlarca genci acımasız bir şekilde bastıran Çin Komünist Partisi (ÇKP), ekonomik olarak serbest piyasa ekonomisine ve Batı'nın finans sistemine kapılarını açarken, politik olarak tam zıddı bir süreci başlatmıştır. Diğer bir deyişle, Çin'de demokrasi ve politik liberalizm öldürülmüş, 1980'lerde başlayan "Reform ve Açılım" sürecindeki nispi özgürlüklerin alanı, bilhassa farklılıklara, çoğulculuğa karşı kapılar önce azınlık bölgelerinde sonra Çin genelinde kapatılmıştır. Diğer taraftan, yükselen ve büyüyen ekonomik gücüne bağlı olarak, dış politikasını geleneksel düşük profildelikten, kademeli olarak proaktif tutum benimseyen, küresel boyutta Çin merkezli bloklar oluşturan veya buna mütemayil ekonomik, politik uygulamalara ağırlık veren yönde değiştirmiştir. Bu süreçte ÇKP yönetimi, içeride özellikle Doğu Türkistan ve Tibet'te

asimilasyon ve ayrımcı politik uygulamalara hız verirken, Hong Kong demokrasisinin Çinleştirilmesine yönelik çeşitli icraatlara girişmiştir. Dışarıda, özellikle Tayvan'a yönelik söylem ve eylemlerde daha tehditkâr dil kullanmaya başlamıştır.

Tayvan, adanın yerlisi olarak bilinen, Austronesian dillerini konuşan, adanın esas ahalisi ile adaya son dört yüzyılda çeşitli nedenlerle (Çin'den) göç etmiş Hokla, Hakka halklarının ana yurdudur. Günümüzde ada nüfusunun mutlak çoğunluğunu oluşturan Hokla ve Hakkalar, adaya 17. yüzyıldan sonra Mançuların adayı işgal etmesiyle Çin anakarasından gelen göçmenlerdir. Her ne kadar Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) resmî söylemi, Tayvan'da Çinlilerin en eski dönemlerden beri yaşadığı şeklindeki ikna edici kanıtlardan yoksun politik iddialar ile dolu olsa da tarihi kayıtlar, Tayvan'ın Çin'in resmî yönetimine girdiği 17. yüzyıldan sonra adada hatırı sayılır Çinli nüfusun oluştuğunu; öncesinde ise Çin'in resmî olarak yönettiğine dair herhangi bir kanıtın bulunmadığını göstermektedir (Jiang, 2006: 142).

Tarihler 1661'i gösterdiğinde, Mançulara karşı direnen Ming sülalesine sadık komutan Zheng Chenggong'un (鄭成功 nam-i diğer Koxinga), Tayvan Adası'nı Qing İmparatorluğu'na karşı direniş üssü olarak kullanmak amacıyla ele geçirmesi ile Çin'in adadaki yönetim dönemi başlamış bulunuyordu (Karluk, 2018: 62-63). Koxinga, adayı işgal etmeden önce ada, Portekiz, İspanyol ve Hollandalılar tarafından farklı derecelerde kolonileştirilmiş idi. Tayvan Adası'nı işgal eden Koxinga kuvvetleri kısa ömürlü bir Krallık kursa da isyancıların peşini bırakmayan Mançu-Qing kuvvetleri, 1683 tarihinde bu krallığı yok etmiştir. Tayvan Adası, Mançu-Qing idarecileri tarafından başlangıçta Fujian eyaletinin bir parçasına dönüştürülerek yönetilmeye başlanmış, 1886 yılında ise Qing İmparatorluğu'na bağlı ayrı bir eyalete dönüştürülmüştür (Jiang, 2006: 142).

Çin'in meşru yönetimi olan Milliyetçi Çin (国民党 Kuomintang, KMT), isyancı komünistlerle giriştiği savaşta yenilmesi sonucunda, 1949 yılında tüm devlet yönetimini Tayvan Adası'na taşımasıyla ada, sürgündeki Çin Cumhuriyeti'ne sığınak olmuştur. Tayvan'a taşınan Milliyetçi Çin rejiminin, Tayvan Adası'nda uyguladığı politikalar, genellikle Tayvan Adası'nda geçici olarak buldukları, Çin anakarasını Komünistlerden temizledikten sonra ayrılacakları şeklinde olmuştur. Fakat sürecin uzaması, baskıcı, dışlayıcı ve Çinleştirici uygulamalar, Tayvan yerlilerinde artan karşıt söylemlerin, Çinlilikten bağımsız bir kimlik arayışının güçlenmesine neden olmuştur. Tayvan'daki sıkıyönetimin son bulması ve demokratikleşme sürecinin başlaması ile KMT Dönemi'ndeki mecburi "Çinleştirme" süreci son bulmuş, çok partili sistemin getirdiği nispeten rahat politik ortam, Tayvanlı kimliği ekseninde yükselen yerel milliyetçilik akımı, Tayvan ulusal kimlik inşa sürecinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu süreçte güçlenen Tayvanlı kimliğini savunan siyasal hareketler, seçimlerde büyük başarılar elde ederek yerel yönetimler başta olmak üzere ülkeyi yönetmek için meşru yollardan iktidara yürümüştür. Bu gelişmeler bir taraftan "Tayvanlı" kimliğinin pekişmesi veya yaygınlaşmasına daha fazla fırsat sunarken, buna

mütekabil olarak ÇHC ile birleşmeyi öngören “Çinli” kimliğini savunanların oranında sürekli gerilemeyi de belirgin kılmıştır. Elbette, ÇHC’de Xi Jinping iktidarı ile ortaya çıkan gelişmelerin, bilhassa ÇKP’nin Doğu Türkistan’daki soykırım uygulamaları, Tibet’teki baskıcı asimilasyonu, Çin genelinde artan baskı ve kısıtlamalarıyla Hong Kong demokrasisine vurduğu darbelerin Tayvan’daki ulus inşa sürecine doğrudan etki yaptığını, en azından “Çinliliği” reddeden siyasi partilerin daha gür sesle Tayvan ulusal kimliğini veya Tayvan bağımsızlığını savunması için büyük fırsatlar sunduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

ÇHC, kurulduğu günden beri hasmı olan Milliyetçi Çin’i yok etmeyi, dolayısıyla onun yönettiği toprakları kendi sınırları içine katmayı hedef olarak belirlemiştir. Bundan dolayı Tayvan’ı Çin’in ayrılmaz bir parçası olarak görmüş, bir gün mutlaka Tayvan’ın ilhak edileceğini siyasal söylemlerinin merkezine yerleştirmiştir. Bu inançla Tayvan halkının Çinliler ile ortak etnik kökene sahip tek bir milletin parçası olduğu tezini hem propagandasında hem de güdümündeki bilimsel çalışmalarda ısrarla işlemiştir. Dolayısıyla Tayvan, ÇHC tarafından hiçbir zaman yönetilmediği hâlde ÇHC’ye bağlı bir eyaletmiş gibi görülmeye devam edilmiştir. Bu durum, yetmiş küsur yıldır ÇHC’nin eğitim-öğretim kurumlarında, kültür, iletişim ve medya alanında, siyasal söylem ve eylemlerinde, hatta günlük hava durumu bilgilendirmelerinde dahi istikrarlı bir şekilde işlenmeye devam edilmiştir. Bununla birlikte, Tayvan nüfusunun yaklaşık %96’si Çince konuşan insanlar olmasına veya mutlak çoğunluğun Han Çinlisi olarak görülmesine rağmen Tayvan halkı, Çinlileri tek etnik kimlik olarak kabul etmemektedir. Kendilerini çeşitli alternatif etnik kimliklerde görme eğilimi içinde olmuşlardır. Tayvan’da yaşayan Çince konuşan insanlar genel olarak *Daluren*¹ (大陆人/Anakaralı) ve *Taiwanren* (台湾人/Tayvanlı) olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Adaya geliş sürelerindeki farklılıklar, onların anakara Çin ve Tayvan hakkında farklı hafızalara sahip olmasını, sosyal, politik ve kültürel olarak farklı kategorilerde durması gerçeğini ortaya çıkartmıştır. Tayvanlıların, Hollanda, İspanya ve Japonya sömürgelerinde bulunmuş geçmişi ile 1947 sonrasında adaya devlet yönetimi, ordu ve kalabalık nüfus ile gelen Chiang Kai-shek rejimi, adeta adayı işgal etmiş ve adalılarının hafızalarında silinmesi imkânsız 28 Şubat Tayvan katliamını gerçekleştirmiştir (Li, 2003: 230).

Tayvan toplumunun sosyolojik gerçeği gereği, tarihsel kökenleri bulunan “*Tayvanlılık*” algılaması, sıkıyönetimin sonlarına doğru daha örgütlü hâle gelmeye başladıysa, özellikle demokratikleşme süreciyle ortaya çıkan çok partililik siyasal ortamda kendine politik alanda ciddi yer bulmuş, artan ÇHC tehdidi karşısında gitgide pekişmeye başlamıştır. Tayvan’ın

¹ Daluren, Çince konuşan Doğu ve Güney Asyalılarda yaygın kullanılan bir kavramdır. Dalu 大陆, sözcük manası olarak “büyük kara/toprak” anlamında olup literatürde genellikle bugünkü Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içindeki Han Çinlilerinin yoğun olarak yaşadığı kültürel Çin’e veya Çin anakarasına gönderme yapar. *Daluren*, bahsi geçen topraklarda yaşayan Çinlileri kastetmektedir. Tayvan, Hong Kong, Makao ve Singapur’larda nezdinde zaman zaman negatif anlamı olan söylemdir. Yani, henüz tam çağdaşlaşmamış, kaba ve kırsal kültürü baskın Çinlilerdir (Karluk, 2018: 66).

bağımsız bir devlet olması gerektiğini savunan siyasi ideolojiye de kaynaklık yapan “*Tayvanlı*” kimliğinin Çin ile birleşmeyi savunan “*Çinlilik*” karşısında konumlandığı, Tayvan’da ÇHC’den farklı bir ulusal kimlik inşasının omurgasına dönüştüğü görülmüştür.

Tayvan’daki çoğunluk olan Çince konuşan nüfusun adaya geliş tarihindeki farklılıklar bir birinden farklı kimlik algılamasına, politik arenada aktif kullanılmasına neden olmuştur. Özellikle kimlik algılamasındaki anayurt/eyaletlilik eğilimi politik temayüle dönüşerek Tayvan ulusal kimlik inşa sürecinde eyaletliler zıtlaşması şeklinde bir soruna dönüşmüştür. Bu durum Tayvan bağımsızlığını önceleyen politik, kültürel gruplar ile Çinle bütünleşmek isteyen grupların saflarını pekiştirmesinde kullanılan etkili söyleme dönüşerek Tayvan seçimlerindeki kavgaların odağını oluşturmuştur (Zhang, 2003: 38).

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı, literatür taraması ve doküman analizi gibi tekniklere başvurulmuş bu çalışmada, 1947 yılından beri fiili olarak Çin’den bağımsız bir devlet statüsünde bulunan, fakat ÇHC’nin BM’de Çin’i temsil etmeye başlamasından sonra ulusal ve uluslararası arenada yürüttüğü “*Tek Çin*” politikasıyla Tayvan’a yönelttiği tecrit etme, baskılama politika ve uygulamalarından ötürü bir türlü uluslararası toplumca tam olarak tanınamamış Tayvan’ın ulusal kimlik inşa sürecine genel olarak odaklanmak suretiyle işbu süreçte öne çıkmış olan “Eyaletliler Zıtlaşması” veya “yerli-yabancı/yeni gelen çatışması” üzerinde durulacaktır. Bununla birlikte, aynı dilin farklı lehçelerini konuşan fakat ortak yazıyı kullanan, değişik kültürel örüntü ve hafızaya sahip toplulukların ortak kimlik inşa sürecinde karşılaştıkları sorunları aydınlatmaya çalışacağız.

1. KİMLİK VE ULUSAL KİMLİK EKSENİNDE TAYVANLILAR

Kimlik, sosyal bilimler alanında, özellikle sosyoloji ve psikolojide önemli kavramlardan biridir. Sosyal bilimlerde kimlik kavramına yönelik entelektüel ilginin 1980’li yıllardan sonra arttığı görülmüştür. Bu ilgi esasında kıta Avrupa’sı ile ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkeler özelinde toplumsal, siyasi ve kültürel alanlarda ulus-devlet içerisindeki farklı grupların, toplulukların ya da azınlık konumunda olan grupların farklılık taleplerini daha yüksek sesle dile getirmeye başlaması ile bağlantılıdır. Bu tür taleplerin toplumsal ve siyasi alanda yarattığı etki, kimlik kavramına ilişkin farklı nitelemelerin de yeni bir boyut kazanmasına neden olmuştur (Yanık, 2013: 226). Kavram olarak kimlik, bireylerin gerek kültürel gerekse yaşadıkları çevrelerdeki sosyal konum ve statülerinin karşılığı olan çok boyutlu, inanç, tutum, değer yargıları gibi yaşam biçimini sembolize eden bir kapsamın alt başlığıdır (Yıldız, 2007: 9). Kimlik bir sorun veya bunalım olarak belirmesi, esasında insanın “*kendisinin ne olarak*” veya “*neye göre tanımladığı*” ya da “*kendisini diğerlerinden ayırt eden özelliklerin neler olduğu*” sorularına aradığı cevaplar ile alakalıdır. Aslında kişinin “*mensubiyet*” ve “*ait olma*” konusundaki başvuru çerçeveleri, kimlik

“*tutunumu*”nu sağlayan dayanaklarıdır. Burada kimlik başka bir şeye ait olma ihtiyacının sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Güleç 1992: 14).

Birey tarafından “*ben kimim, benim dışımdakiler kimlerdir?*” tarzında sorular dile getirilmeye başlandığında, esasında bir kimlik inşa süreci de başlamış oluyor. Çünkü işbu sorulara verilen cevaplar, bireyleri ve toplulukları sınıflandırmakta, farklılıklarını vurgulamakta ve aralarındaki sınırları sabitleyen bir tanımlamaları da yapmaktadır. Birey böyle bir tanımlama çerçevesinde kimlik edindiğinde, duruşunu ve bakışını da belirtmiş oluyor. Kimlikler, çoğu zaman görüngülü imgeler üretimi sürecinde ortaya çıkabiliyor veya yeniden üretilebiliyor. Kimliklerin sosyolojik ve psikolojik yapılanmaları, her tür özcü ya da durağan belirleyici etkenlere karşı çıkan devamlılığı olan bir süreçtir. Kimlikler, siyasal veya kültürel sınırların çizilmesiyle veya oluşturulması ile ötekinin ötekiliği de içselleştirilerek inşa ediliyor (Karakas, 2013: 4). Bu süreçte sınırları giderek belirginleşen “*Biz ve Ötekiler*” ayırımı kültürel beslenmeleri ile siyasal alanda da kendini göstererek topluluğun veya toplumun ortak bir kimliğini daha belirgin hâle getirir. İşbu ortak toplumsal kimlik, modern çağda daha çok ulusal kimlik olarak belirmiş veya bu şekilde adlandırılmıştır. Ulusal kimlikle kastettiğimiz şey, hem kültürel hem de siyasî bir kimliği içerir ve kültürel toplulukta olduğu kadar siyasî toplulukta da konumlanır. Bu, bir ulusal kimlik imalatının aynı zamanda jeopolitik bir haritanın yeniden çizilmesi veya siyasî rejim ile devletlerin bileşiminin değiştirilmesi gereği gibi siyasî doğurguları olan siyasî bir eylem anlamına geldiği için önemlidir (Smith, 1994: 157-158).

Batı’da yükselen Ulus-Devlet düşüncesi ile Batı tarzı Ulusçuluk, geleneksel milliyetçiliklerin veya bu eksenli kimlik tanımlamalarının modern devlet inşa süreçlerinde gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır. Ulus kavramıyla ilgili literatürde üç farklı yaklaşımdan yola çıkan açıklamaların varlığı malumumuzdur. Bunların ilki, Primitif ya da İlkçi yaklaşım; ikincisi, Etno-sembolcü yaklaşım ve üçüncüsü ise Modernist yaklaşımdır. Primitif ya da İlkçi yaklaşım, milletlerin dilin ortaya çıkışından itibaren var olduğunu savunduğundan ötürü dili, milletleri oluşturan tek önemli temel öge olarak görmüştür. Bu yaklaşıma göre farklı dilleri paylaşan insan grupları zaten farklı değerler, inançlar, bilgiler, semboller ve ya ortak geçmişe sahiptirler. Bu yüzden bu ortak öğeleri paylaşan kolektif kimlikler, zaten bir ulusu temsil etmeye yeterlidir. Etno-sembolcü yaklaşımı savunanlara göre ulus, tarihin ürünü olup topluluğun kolektif ruhunun ifadesidir. Bu görüşe göre ortaklığı sağlayan, kapsayıcı bütünsellik, geçmişte kök salmış gelenek, yaşayan bir etno köken (kimilerine göre ırk) ve dil topluluğuna mensup oluşun organik doğal bağıdır. Etno-sembolcü yaklaşım, çeşitli ulusların birbirlerine indirgenemez bir heterojenliği olduğunu uluslar arasında en iyi hâlde aşılabilir bir türülülük, en kötü hâlde yatıştırılmaz bir çatışma bulunduğunu öngörür. Bu bağlamda milliyetçiliğin kaçınılmaz bir gerçeklik olduğunu var sayar. Son olarak Modernist yaklaşım, siyasetin “ortak bir yasa altında yaşayan ortaklar birliği” olarak bir ulus tanımını ortaya atmıştır. Bu

ulus, hakları ve görevleri bakımından eşit olan ve bu eşitliği karşılıklı olarak kabul eden insanlardan oluşuyor. Buna göre, ulus, sosyal sözleşmenin ilkelerine katılma üzerine temellenmiş ve özgür bir sözleşme iradi bir birleşmeyi içerir. Ulus-devletlerin küresel sistemi, 17. yüzyıldan daha erken oluşmadığından, modernistler ulus, milliyetçilik ve ulusal kimlik kavramlarının hepsinin çok yeni, toplumsal olarak inşa edilmiş biçimler olduğunu öne sürerler (Jiang, 2017: 21).

Ulusal kimliğin çerçevesi veya temel özellikleri hakkında Anthony D. Smith (1994: 31-32) şunları belirtmiştir:

1. Tarihi bir toprak/ülke ya da yurt
2. Ortak mitler ve tarihi bellek
3. Ortak bir kitlesel kamu kültürü
4. Topluluğun bütün fertleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler
5. Topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket imkânına sahip oldukları ortak bir ekonomi.

Bir ulusal kimlik duygusu, uzun zamandır siyaset bilimciler tarafından ulus inşasının hayati bir parçası olarak tasavvur edilmiştir. Bunun en önemli nedeni belki de etnik ve dinsel olarak heterojen bir yapıda, üst bir kimlik olarak ulusal kimliğin yurttaşlığa, sadakat ve katılımcı coşkusu yaratarak ulus-devlette kolektif tutarlılık ve uluslararası bağlılık veya yön duygusu aşılabilmesinden dolayı olsa gerek. Bundan dolayı ulusal kimlik duygusu, kolektif kişilik prizması ile onun ayırt edici kültürü içinden tanımladığı bireysel, kendilerine dünya üzerinde bir yer veren güçlü bir araçtır (Smith, 1994: 35).

Esas konumuz olan Tayvanlıların kimlik algılaması veya modern kimlik inşa süreçlerine baktığımızda, geleneksel Çinlilik ile Batı tarzı modern ulus inşa süreçlerinin iç içe geçtiği, fakat artan ÇHC tehdidinin daha çok modern ulus inşa sürecine yönelen eğilimi yoğun ve etkin kıldığı söylenebilir. Tayvan Adası'nda inşa edilmeye çalışılan ulusal kimliğin karşılaştığı sorunların, büyük ölçüde Tayvan Adası'nı adeta işgal eden KMT rejiminin adayı yönettiği yıllarda Tayvanlılara yönelik uyguladığı ayrımcı, dışlayıcı ve Çinleleştirici uygulamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tayvan Dışişleri Bakanlığının 2017 yılına ait verilere göre², Tayvan nüfusu toplam, 23.547.448 kişi olup, bunun içinde %95,4 Han Çinli (içinde %71 Hoklo, %13 Hakka ve %11,4 Daluren), %2,4 Tayvan yerlileri, %2,2 göçmenlerden oluşmaktaydı. Burada bahsi geçen göçmenler, genellikle hızla gelişen Tayvan endüstrisinin artan işgücü ihtiyacını gidermek için 1980 tarihinden itibaren istihdam edilen, sayıları yüzbinleri geçen Güneydoğu Asya ülkelerinden gelen mavi yakalı işgücü nüfusu ile 1990'lı yılların ortalarından itibaren yine sayıları yüzbinleri geçen, çoğunluğu ÇHC kökenli olmak üzere Güneydoğu Asya ülkelerinden ithal edilen gelinlerden oluşmaktadır (Karluk, 2018: 66). Demografik yapıdaki mevcut veriler,

² Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan) Taiwan, *The Republic of China at a Glance, 2017*, Printed by Red & Blue Color Printing Co., Ltd.

Tayvanlıların etnik mensubiyet duygusundaki karışıklık hakkında da fikir vermektedir.

ÇHC'nin kendi politik sınırları içindeki bölgeler ile politik sınırları dışında kalan ve hak iddiasında bulunduğu Tayvan ve diğer çevre bölgelerle ilgili kimlik duygusu veya anlayışı oldukça istikrarlı olmuştur. Buna göre, önce Çin anakarasındaki tüm farklılıkların en kısa sürede ortadan kaldırılarak veya Çinlilik ekseninde asimile edilerek, tek bir Çinli (Zhonghua milleti- 中华民族) kimliğinin inşa edilmesi, daha sonra veya eş zamanlı olarak Tayvan başta olmak üzere çevredeki “*asıl Çin toprakları*”nın, anavatan (Çin anakarası) ile birleştirilerek, Çin milletinin büyük birliği ve dirliğinin sağlanması, bir ölkü haline getirilmiştir. Bu ölkünün, Xi Jinping Dönemi’nde “Çin Rüyası” ile formüle edildiği de biliniyor. Buna karşılık, Tayvan’daki ulusal kimlik duygusu, zaman içinde büyük ölçüde değiştiği, giderek Çinli kimliğinden sıyrıldığı bilinmektedir.

İç savaşta, KMT’i yenerek Milliyetçi hükümetin Tayvan’a çekilmesini sağlayabilen ÇKP yönetimi, 1949’dan beri ÇHC’nin, Çin’in dünyadaki tek meşru temsilcisi olduğunu ilan etmiştir. Aynı zamanda mağlup KMT hükümeti, Tayvan Adası’na çekilmiş olmasına rağmen Çin’in tek yasal temsilcisi olduğundan vaz geçmemiş ve bu durumu BM’de 1970’lere kadar devam ettirmiştir. Sonraki on yıllarda Pekin geliştirdiği başarılı dış politikası ile “*dünyada yalnızca bir Çin vardır; Tayvan, Çin’in ayrılmaz bir parçasıdır ve ÇHC, Çin’i temsil eden tek meşru hükümettir*” söylemini diplomatik ilişki kurduğu tüm ülkelere kabul ettirmiştir. Bunu dış ilişkilerde bir ilke haline getiren ÇHC, ülkesi ile diplomatik ilişkiler kurmak isteyen tüm ülkelerin Tayvan’daki Çin Cumhuriyeti ile resmî ilişkilerini sona erdirmesi gerektiğini ön şart koşmuştur (Jiang, 2017: 28-29). ÇHC’nin ısrarcı “Tek Çin Politikası” ekseninde geliştirdiği diplomasi gereği, herhangi bir ülke ÇHC’nin yasal statüsünü tanıdığı anda, Çin Cumhuriyeti o ülke ile diplomatik ilişkilerini derhal keserken bunun tersi de geçerliydi. Çin’in işbu politikası, Tayvan’ı yavaş yavaş uluslararası arenada yalnızlaştırarak savunmacı bir pozisyona sokmuştur. Özellikle Tayvan, 1980 sonrası ekonomisi hızla gelişen, askerî yetenekleri sürekli arttırılan ve geliştirilen ÇHC ile siyasi veya ekonomik olarak rekabet edebilecek durumda değildi.

Tayvan Adası’na yerleşen Milliyetçi Çinliler, başlangıçta kaybettiği Çin anakarasını geri alma hayali ile Tayvan’ı sürgündeki bir hükümetin geçici sığınağı olarak görmüş ve ona uygun bir Çin kimliği yerleştirmeye veya Çin’den getirdiğini Tayvan’da devam ettirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, 28 Şubat 1947’de KMT hükümetinin bazı uygulamalarına karşı gelen Tayvanlıları şiddetle bastırması ve on binlerce kişiyi öldürmesi olayı Tayvan tarihine, 28 Şubat Katliamı olarak geçmiştir. Bu katliamda, 10 binlerce aydın ve sosyal elitler kıyıma tabi tutulmuştur (Copper 1996: 36; Brown 2004: 252). Bu katliamın yarattığı derin yara ile KMT rejiminin daha sonraki yıllarda Tayvanlıları dışlayan ayrımcı uygulamaları örneğin öğrencilerin okulda ana dillerini kullanmalarının yasaklanması, (çoğunlukla Hokkien veya Minnan, Tayvanca Tâi-oân-oê veya Tâi-gi olarak bilinir) idari

ve bürokraside dışlanması, bütün alanda Çin anakarasından gelenlere öncelik verilmesi, Çin milliyetçiliğini, Çinliliği dayatması gibi durumlar, Tayvan yerlileri ile Çin anakarasından 1947 sonra gelenler arasında farklı kimlik algılamalarının derinleşmesine sebebiyet vermiştir (Cabestan, 2017: 44).

Peng Mingmin gibi siyasi aktivistler, 1960'ların başlarında demokratikleşme talepleriyle yakından bağlantılı olarak bir Tayvanlı kimliğini iddia etmiştir. 1970'lerde Tayvanlı kimliğinin özellikle edebiyat-sanatta ve kültürel alanda bir “yerlileştirme” (本土化/bentuhua) harekâtı olarak yükselişe geçtiği, aynı zamanda KMT rejimi tarafından dayatılan geleneksel Çin kültürü ve kültürel üretimine tepki olarak daha belirgin hale geldiği gözlemlenmiştir. Siyasi alanda, sıkıyönetim yasasına rağmen, Çin anakarasına sahip olma rüyasının bir türlü gerçekleşmemesi ve uzayan süreçte KMT rejiminin de “Tayvanlılaşmaktan” başka seçeneğinin kalmadığı zamanla anlaşılmıştı. Çünkü 1986 yılına gelindiğinde, KMT üyelerinin %66'sı artık Tayvan yerlilerinden oluşuyordu. Bu süreç, 1986'nın sonlarına doğru Çin anakarasından gelenlerin partideki egemenliğinin sona ermesi ile daha da pekişmişti. KMT Merkez Daimi Komitesi içindeki Çin anakarasından gelenlerin oranı %48'e düşmüştü. Başkan Chiang Chingkuo, bu gelişmeler ışığında Demokratik İlerleme Partisini (民进党 DPP) yasallaştırıp, en önemlisi kırk yıllık sıkıyönetim yasasını kaldırarak, Tayvan'ın demokratik geçişini başlatmak zorunda kalmıştı (Cabestan, 2017: 44).

Tayvan'da başlayan demokratikleşme süreci daha önce bastırılmış, dışlanmış çoğunluğun daha rahat kendini ifade etmesine imkân tanımıştır. KMT rejiminin dayattığı, “Tek Çin” eksenli Çinlilik mensubiyetine mütakabil, kökleri en az 3-4 asrı bulan Tayvanlı mensubiyeti, demokratikleşme sürecinde daha fazla dillendirilme, geliştirilme imkânı bulmuştur. Özellikle bu süreçte hayata geçirilen çok partili sistemde, bazı partilerin örneğin DPP'nin neredeyse resmî politikası hâline gelmişti. Seçim sürecinde “Tayvanlılık” ile “Çinlilik” karşıt partiler arasında seçmenlerini pekiştirme söylemi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tayvanlı kimliği üzerine söylemlerin sadece politik arenada değil, sosyal, kültürel, sanatsal ve eğitim-öğretim alanında da işlendiği de biliniyordu. Özellikle Tayvan siyasetinde ilk defa KMT dışında bir partinin lideri olarak iktidara gelen renkli figür Chen Shuibian'ın (陈水扁) Cumhurbaşkanlığı Dönemi'nde (2000-2008) “Çinsizleştirme” (去中国化) politikası ve uygulamaları, “Tayvanlı” kimliğinin daha geniş ve özgürce dillendirilmesi açısından önemli olmuştur. Chen Shuibian'ın, yerine gelen KMT lideri Ma Yingjeou(马英九), kökleri Çin anakarasına ait bir ailenin üyesi olarak iktidara geldiğinde, partisinin bir önceki lideri Lee Tenghui'nin, KMT'yi yerelleştirme girişimini (Tayvanlaştırma veya yerlileştirme) reddetmiş, ÇHC ile yeni sayfa açmak için yeni açılımları başlatmıştı. Ma, bunu yaparken sıkıyönetim zamanında baskın olan ve eski nesil Tayvanlıların zihninde otoriter dönem ile KMT'in demokratik olmayan eğilimleriyle bağlantılı kötü anıları canlandırabilecek bir anlatı ve söylemi yeniden harekete geçirmiştir

(Cabestan, 2017: 49). Bu durumda, KMT tarafından tekrar ÇHC ile birleşmeyi savunan, “Çinlilik” ön plana çıkartılmış oluyordu. Ma Dönemi’ndeki uygulamaların, Tayvanlı seçmenlerce pek benimsenmediği bir sonraki seçimde anlaşılmış, Tayvanlılığı savunan, ÇHC ile birleşmekten ziyade Tayvan bağımsızlığını savunan siyasi parti, DPP’yi tekrar iktidara taşımıştır.

Tablo 1: “Tayvanlı”-“Çinli” Kimlik Algılamalarındaki Değişimler (1992-1997).

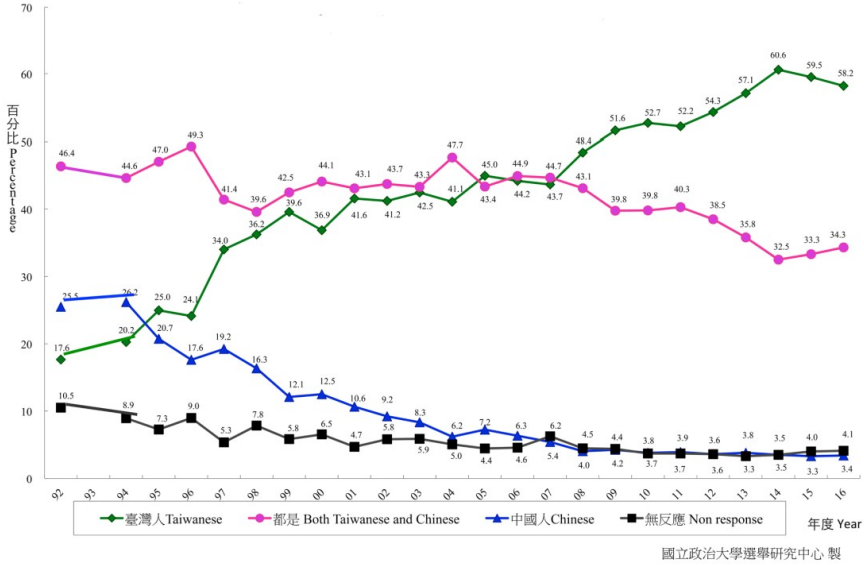

FIGURE 1. Changes in the Taiwanese/Chinese Identity of Taiwanese as tracked in surveys by the Election Study Center, National Chengchi University (1992–2016).

SOURCE: Hui-ling Chen, “Taiwanese/Chinese Identification Trend Distribution in Taiwan (1992/06–2016/12),” Election Study Center, National Chengchi University, August 24, 2016, <http://esc.nccu.edu.tw/course/news.php?Sn=166>.

Tablo 1’de, günümüz Tayvan toplumunda yaygın olan “Tayvanlı”-“Çinli” tartışması ve bu bağlamdaki kimlik algılamalarındaki değişimleri anlatan veriler bulunmaktadır. Bu verilere göre, ÇHC ile Tayvan yönetimleri arasında 1992 yılında imzalanan meşhur, tartışmalı “1992 Uzlaşısı” sonrasındaki kimlik algılamalarına bakıldığında, “Çinli” kimliğini benimseyenlerin oranının %25’lerden sürekli düşerek %4’ün altına indiği; “Tayvanlı” kimliğini özümseyenlerin oranlarının ise %17’lerden %60’lara kadar yükseldiği görülmektedir. Bir diğer algılama tarzı olan “hem Çinli hem Tayvanlı” kimlik algılamasının, 1992 yılında %46 dolayında iken 2017 yılına gelindiğinde %37’ye gerilediği görülmüştür. Aslında bu durum, Tayvan politik hayatında Tayvanlı kimliğini öne çıkartan ve Tayvan’ın Çin Cumhuriyeti değil Tayvan Cumhuriyeti adı altında bağımsız devlet olmasını ve bu ad ile BM’ye katılmasını öngören DPP’nin yükselen oy oranları ile iktidara gelişinden de anlaşılmaktadır.

Tablo 2: “Birleşme”- “Bağımsızlık” Görüşlerindeki Değişimler (1994-2016)

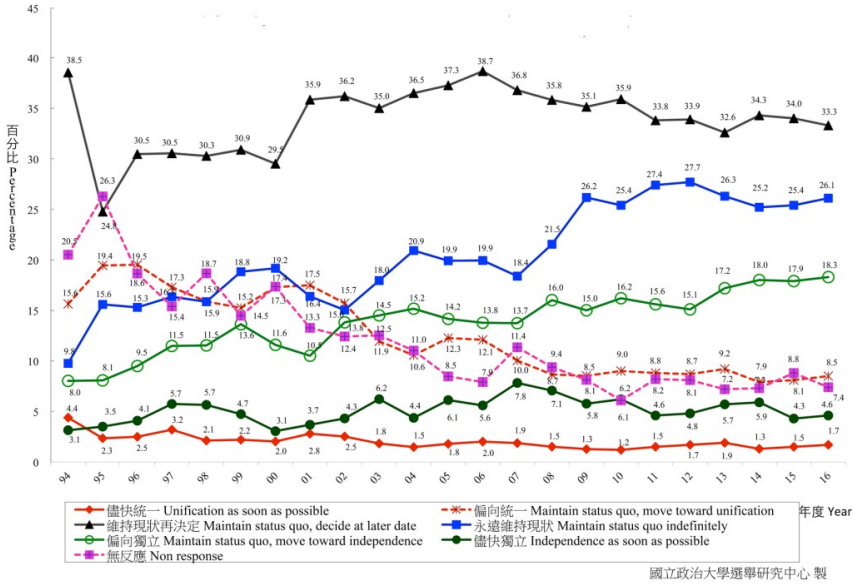

FIGURE 2. Changes in the unification-independence stances of Taiwanese as tracked in surveys by the Election Study Center, National Chengchi University (1994–2016).
 SOURCE: Hui-ling Chen, “Taiwan Independence vs. Unification with the Mainland Trend Distribution in Taiwan (1992/06–2016/12),” Election Study Center, National Chengchi University, <http://esc.nccu.edu.tw/course/news.php?Sn=167>.

Tablo 2’de görüldüğü üzere, “Çin Halk Cumhuriyeti ile en kısa zamanda birleşmeyi” düşünenlerin oranının %4,4’lerden %1,7’ye gerilediği; “mevcut statükoyu koruyarak birleşmeye çabalamalı” diyenlerin oranının %19,5’lerden %8,5’e gerilediği; “mevcut statükoyu koruyalım, ne yapmaya daha sonra karar verelim” diyenlerin oranının %38,5’lerden %33,3’e gerilediği; “statükoyu süresiz koruyalım” diyenlerin oranının %9,8’lerden %26,1’e yükseldiği; “mevcut statükoyu koruyalım, bağımsızlığa doğru ilerleyelim” diyenlerin oranının %8,0’lerden %18,3’e yükseldiği; “mümkün olan en kısa zamanda bağımsızlık ilan edelim” diyenlerin oranının %3,1’lerden %10’a kadar yükseldiği; “kararsızlar”ın oranının ise %26,3’lerden %7,4’e gerilediği görülmüştür. Özetlemek gerekirse, tablodaki veriler Tayvanlıların kimlik algılamalarının karmaşık olduğunu, ancak “Tayvanlı” kimliğinde birleşme eğiliminin ağır bastığını, bağımsızlık düşüncelerinin daha da belirginleşmeye başladığını göstermektedir.

Tayvanlı bilim insanlarının çoğu, Tayvanlı kimliğinin modernist yaklaşım ile açıklanabileceğini, bu kimliğin kolonizasyondan arınma ve demokratikleşme sürecinde ortaya çıkan modern bir sosyal yapı olarak görülmesinin daha doğru olabileceğini vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda ilgili bilim insanlarının aşağıdaki noktalarda hemfikir oldukları görülmüştür (Jiang, 2017: 20):

- (1) Bir ulus, ortak köken, dil, din veya tarih yoluyla birbirleriyle ilişki kuran kişilerin bir toplamıdır, ancak birliktelik duygusu gerçek olmaktan çok hayal edilebilir.
- (2) Ulusal kimliğin temel özellikleri bir anavatan, bir halk, ortak bir tarihsel hafıza ve ortak bir kamu kültürü içeren, kişinin hayali topluluğa karşı sahip olduğu bir duygudur.
- (3) Tayvanlı kimliği, Tayvan milliyetçiliğinin ve Tayvan'ın bağımsızlığının siyasi hedefini takip eden Tayvan milliyetçi hareketinin kaynağıdır.

2. TAYVAN ULUSAL KİMLİK İNŞA SÜRECİNDE EYALETLİLER ZITLAŞMASI SORUNU

Çin'deki 2000 yıllık feodal düzene son veren, Çinli milliyetçilerin kurduğu Çin Cumhuriyeti, Japon işgaline son verdikten sonra isyancı komünistlerle giriştiği iç savaşta yenilmiştir. İktidardaki KMT yönetimi, arta kalan askerî gücünü, takip edebilen tüm yandaşlarını alarak Tayvan Adası'na çekilmiştir. Aslında bu, kalabalık bir ordu ve çoğu eğitilmiş göçmen kitlesi ile gerçekleşen bir işgal girişimi idi. II. Dünya Savaşı sonunda Japonya teslim olduğunda, 25 Ekim 1945 tarihinde Tayvan'ı Çin'e iade etmiş ve bu tarihten itibaren Çin Cumhuriyeti, uluslararası hukuk çerçevesinde Tayvan'da hak sahibi olmuştur. KMT rejimi ile Tayvan'a gelen sayıları milyon üzerinde olan Dalulu "*politik göçmen*", Tayvan toplumu gözünde özgün, dikkat çeken, ada dışından gelen yabancı grup olarak görülmüştür. Kısa zaman diliminde adaya gelen kalabalık nüfus ve nüfuz sahibi KMT'lular ile adada yaşayan halklar arasında farklı ölçek ve şekillerde çatışmalar, çözümü zor zıtlaşmalar yaşanmıştır. İlgili sürtüşmeler, daha sonra ortaya çıkacak politik hareketlere, kültürel bilinçlenme ve ayrışmalara, hatta etnik çatışma veya zıtlaşmaya zemin hazırlamıştır (Jao ve Mckeever 2006: 131). Buna göre, 1945 öncesinde adaya göç eden eski göçmenler ve Tayvan'ın esas yerlileri, kendilerini yeni gelenlerden ayırt etmek için "Yerli" anlamına gelen "*Benshengren-本省人*" şeklinde isimlendirerek "Tayvanlı" kimliğini öne çıkartmış ve demokratikleşme sürecinde Demokratik İlerleme Partisi ile politik örgütlenmesini tamamlamıştır. Ada nüfusunun mutlak çoğunluğunu teşkil eden "Benshengren" grubu, Çin iç savaşında yenilerek adaya Çin anakarasından Tayvan'a gelen KMT yanlılarının tamamını "*Waishengren/外省人-dış eyaletliler*" olarak adlandırmıştır (Chen, 2002: 1).

Özellikle, 28 Şubat Katliamına maruz kalan Tayvanlıların, Çin anakarasından gelenler için kullandığı “Waishengren” etiketi, aslında onların pek de hoş karşılanmadığına işaret etmekteydi. Buna müteakabil, adanın sakinleri kendilerini Tayvan Adası'nın esas sahibi anlamını da yansıtan “Benshengren” olarak adlandırması da manidar idi. Bu ayrışma, Japonya, Tayvan'ı Çin Cumhuriyeti'ne iade etmesinden sonra Tayvan toplumundaki sosyal ve etnik olarak bölünmenin temel ilkesine dönüşmüştü. KMT rejimi, adada kurduğu sürgün yönetiminin otoriter yapısını devam ettirmek için Tayvan yerlilerini yani “Benshengren”ların siyaset ve bürokrasiye katılmasını büyük ölçüde engellemiş veya olabildiğince kısıtlamıştır (Liu, 2015: 55).

Tayvan toplumu, sosyolojik olarak genelde dört etno-demografik yapıdan oluşmaktadır. Bunlar toplam nüfuslarının büyüklüğüne göre sırası ile Hoklolar (闽南人), Hakkalar (客家人), Waishengliler (外省人) ve Tayvan yerlileri/aborijinlerdir (原住民). Tayvan'ın en eski yerlileri olan aborijinler ile son dört yüz yılda adaya yerleşmiş olan Hoklo ve Hakka halkları, kendilerini Tayvan yerlisi anlamına gelen “Benshengren” tanımlaması ile adlandırmışlardır. Tayvan'ın Japonya tarafından Çin Cumhuriyeti'ne iade edildiği 1945 yılından sonra, özellikle 1949'da KMT rejimiyle birlikte Tayvan Adasına gelen Çinliler, Tayvanlılarca “Waishengren” olarak adlandırılmıştır. Tayvan toplumunda genel olarak bir kimsenin “Waishengren” ya da “Benshengren” olmasına, o kişinin babasının *Jiguan*'i ölçüt alınarak karar verildiği görülmüştür (Liu, 2015: 54). “Waishengren” kitlesinin toplum nüfusu 1949 yılında tahmini olarak 1,2 milyon olduğu tahmin edilirken 2000'li yıllarda onların ikinci nesilleri ile birlikte 2,8 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. Waishenglilerin Tayvan toplam nüfusundaki oranı ise %13 dolayındadır (Zhang, 2003: 1).

Tayvan etno-demografik yapısındaki bu tür ayrışmanın kökenleri, aslında Çin'in geleneksel nüfus kayıt sisteminden kaynaklanmakta idi. Çin'in binlerce yıllık nüfus kayıt sisteminde değişmez bir kavram olan *Jiguan*³ (籍贯), geleneksel Çin bürokrasisindeki memur alımlarında önemli ölçüt olan Keju⁴ (Kecü-科举) sınav sistemindeki kotaların dağıtılması ile doğrudan ilişkili olmakla birlikte, insanların sosyal ilişkilerindeki uzaklık,

³ Çinliler, tarımcı bir toplum olarak insanların sabit mekân olduğuna inanırlar. Bundan dolayı, Çin toplumunda bir kişi mensubu olduğu aile, soy ve seçercesinden ötürü mutlaka kökleri asırlar öncesine dayanan sabit bir coğrafi mekâna bağlıdır; orası onun esas ve değişmez yurduudur. O mekân, Çince *Jiguan* olarak isimlendirilir. Kişi, işi veya başka sebeplerden ötürü başka mekânlarda, uzak eyaletlerde veya ülkelerde yaşasa, çoluk çocuğa karışıp çoğalsa da *Jiguan*'i unutmaz. Nüfus kayıt sisteminde doğum yeri ile *Jiguan*, bir birine karıştırılmaz. Bu durum, günümüz ÇHC nüfus kayıt sisteminde de aynen devam ettirilmektedir. Türkçede belki köken yer olarak ifade edilebilir.

⁴ Keju Sınav Sistemi'nin, Çin devlet ve bürokrasi geleneğinde özel ve ayrıcalıklı bir konumu vardır. Çince yazılışı 科举/Keju olan bu sistem, Sui ve Tang Dönemlerinden itibaren Mançu-Qing sülâlesinin sonlarına kadar, 1300 yıldan fazla zaman zarfında memur ve yönetici bürokratları seçmek için uygulanan bir çeşit memurluk sınav sistemidir. Çin uygarlığı ve kültürünün pratik, hem de geleneksel bilgilerini ölçmek maksadıyla yapılan bu sınav sistemi ile ilgili yönetimlerin bürokrat, asker, kâtiplik ve kalem işlerini yürütecek nispeten liyakatli insanları seçiyordu. Modernleşme ekseninde yapılan reformlarla Qing sülâlesinin son dönemlerinde, yeni eğitim sistemine geçilmesiyle 1300 yıllık geleneksel Keju Sınav Sistemi son bulmuştur. Daha geniş bilgiler için bakınız: Karluk, 2021: 47-48.

yakınlık mesafesinin de belirlenmesinde önem arz eden etkili bir ölçüttür. Bu ölçüt, Çin Cumhuriyeti Dönemi'nde 1931 yılında çıkartılan Nüfus Kayıt Yasası'nda açıkça belirtilmiş olup, kişinin kimliğini belirleyen esas belirteçler *Jiguan*, *cinsiyet* ve *yaş* olarak belirlenmiş idi. Bu kanun, KMT rejimi Tayvan'a taşındıktan sonra da aynen uygulanmıştır. Modern nüfus kayıt sistemlerinden farklı bir uygulama olan işbu yasanın beşinci maddesinde, “*Çin Cumhuriyeti vatandaşlarının memleket bilgisi için eyaleti ve ilgili eyalete bağlı ilçe temel alınacaktır*” şeklinde belirtilmiş idi. Aynı yasanın 16. Maddesinde ise “*çocuklarının başka bir memleket bilgisi yok ise ebeveynlerinin memleketi onların memleketidir; eğer anne babalarının memleketleri farklıysa, babalarının memleketi onların memleketidir*” şeklinde belirtilmişti (Wang, 2005: 64). Gündelik sosyal ilişkilerde önemli unsur olan memleket veya coğrafi mekâna dayalı köken ayırımının yasalarca desteklenmesi, toplumsal olarak gruplaşma veya ayrışmalara da meşruiyet sağlamıştır. Tayvan toplumunda bu durum, daha özel bir görünüm sergilemiştir. Çünkü sıkıyönetim sürecinde, Dalulu olarak bilinen Waishenglilere sağlanan ayrıcalık ve imtiyazlar, toplumsal yarılmayı daha da derinleştirmiştir. Bundan dolayı, Tayvan toplumunda belirgin bir Waisheng-Bensheng çatışması, ortaya çıkmıştır. Bu çatışma, Tayvan toplumundaki etnik ilişkilerin özünü oluşturmuştur. Tayvan literatüründe, *Shengji Maodun*-*省籍矛盾* olarak adlandırılan eyaletliler zıtlaşması, adadaki herhangi bir etnik çatışma veya sorunları gölgede bırakan, önemli bir soruna dönüşmüştür. Tayvan'ın son yirmi yıldaki siyasi ekolojisi açısından bakıldığında, neredeyse tüm önemli meselelerin, “Bensheng”-“Waisheng” arasındaki karışıklıkta iç içe geçtiği bariz bir şekilde göze çaracaktır (Liu, 2015: 54).

Özellikle 1970'lerin başında, KMT hükümetine uluslararası desteğin giderek azalmaya başladığı sıralarda, yerel demokratik hareket, hükümetten demokratik reform talep ederek eyaletler sorununa meydan okumuş ve hükümetin güçlü tepkisini çekmişti. 1975 yılında, KMT rejimine muhalif ilk yerel dergi olan “*Tayvan Politik İnceleme*” dergisinde Yao Jiawen, hükümetin büyük ilgisini çeken Tayvanlı adayların üniversite giriş sınav sisteminde maruz kaldığı ayrımcılığı gündeme taşımıştı. 1977'deki altı kamu görevi için aday seçimleri yapıldığında, KMT dışı adaylar ilk defa eş görülmemiş sayıda sandalye kazanarak Tayvan yerlilerinin morallerinin yükselmesine neden olmuştu. 1978'de Çin Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri diplomatik ilişkileri kesmesinden sonra, 1979'da KMT dışı siyasi aktörler *Güzel Ada* (Formosa) adında bir dergi çıkartarak, Tayvan'ın her yerinde şubelerini kurdu. Dergi mensupları, birçok siyasi toplantı ve konuşmalar yaparak, aslında bir siyasi parti kurmanın hazırlığını yapmışlardı. Bu gelişmeler, KMT rejimine ciddi bir meydan okuma olarak algılandı ve KMT hükümeti bu hareketi sert bir şekilde bastırdı. Olaydan sonra, askerî mahkeme sorumluları yargılamaya başlamış, yargılama devam ederken 28 Şubat 1980'de Lin Yixiong'un ailesinin öldürülmesi hadisesi yaşanmış, Tayvan yerlisi öğrencilere dönük üniversite kontenjan kısıtlaması

ve diğer ayrımcılıklar, eyaletliler zıtlaşması sorununu son derece hassas bir siyasi konu haline dönüşmesini sağlamıştı (Wang, 2005:89-90).

Çin Cumhuriyeti'nin BM'den çekilmesi sonucunda KMT hükümeti, uluslararası arenada yürüttüğü diplomatik savaşta bir dizi yenilgiye uğramıştı. Bu durum, Tayvan'daki çeşitli taleplerin çoğalmasına neden olmuş, özellikle Tayvan'ın siyasi sisteminin değişmesini zorunlu kılmıştı. Özellikle KMT rejimi, merkezî siyasi iktidarı tekelleştirerek demokratik bir denge ve denetim sisteminin kurulmasına izin vermeyerek, hükümet eliyle eyaletliler zıtlaşmasını körüklemişti. Bu durum, tam da muhaliflerin eleştirilerinin odağı hâline geldi. Yeni nesil siyasi muhalifler de muhalif siyasi dergiler yayınlamaya başlayarak önemli bir muhalefet partisinin kurulmasına ortam hazırlamıştı. Demokratik idealleri desteklemek için seçimlerin ve kitlesel toplantıların yapılmasını mümkün kılarak toplumsal direnci arttırdılar. Ülkede artan demokratikleşme ve siyasi reform taleplerine yanıt olarak, Chiang Chingkuo liderliğindeki KMT yönetimi de istemeyerek bazı Tayvanlaştırma çabalarına yol vermek zorunda kalmıştır. Bunlar, Tayvan yerlisi (Benshengren) seçkinlerin hükümete, KMT'ya girmesi ve düzenli olarak merkezî kamuoyu temsilcilerinin seçimlerine katılabilmeleri ve kota uygulamalarının gevşetilmesi vb. (Wang, 2005: 103).

Tayvan yerlileri, toplam nüfusun yaklaşık %85'ini ve diğer Çin anakarasından gelenler (Waishengren) yaklaşık %13'ünü oluşturuyor. Ancak, 1945'ten beri (özellikle 1949), KMT yönetimi altında, Tayvan yerlileri ülkenin sadece küçük yerel yönetimlerinde ve kamuoyu organlarında koltukların çoğunluğunu elinde tutuyordu. Fakat partinin, hükümetin ve ordunun “merkezî” düzeydeki ana pozisyonları ve tüm kilit yerler ise Waishengren, yani Çin anakarasından gelenlerin tekellerinde idi. 1950'den sonraki yedi dönem, kabinenin yürütme başkanları ve önemli Bakanlıkların Bakanları ve üst düzey bürokratlardan hiçbiri Tayvan yerlisi (Benshengren), değildi. Waishengliler, tamamen siyasi iktidarı tekeline alarak, eyaletler temelindeki etnik çatışmanın tohumunu ekmiştir. Daha sonraki süreçte KMT rejimi, Tayvan yerlileri için bazı kapıları açtıysa da çok kısıtlı idi. Bu durum, 1987'lere kadar pek değişmemiştir. Örneğin 1987'ye kadar KMT Merkez Parti Ofisi, Hükümet Kabinesi ve Yasama Yuan'ındaki önemli pozisyonların dörtte üçünden fazlası ve ordu generallerinin %84'ü Çin anakarasından gelenlerden (Waishengren) oluşuyordu (Tian, 1989: 54).

Tayvan'da vatandaşların esas kökenine işaret eden ve kimliğin belirtilmesinde en önemli unsur olan *Jiguan*, sadece çeşitli resmî sertifikalarda, lisans belgelerinde değil, aynı zamanda resmî nüfus istatistiklerinde de görünüyordu. 1947'deki 28 Şubat Katliamından sonra, Tayvanlılarla Çin anakarasındaki çeşitli eyaletlerden gelen göçmenler arasındaki etkileşim ve “Eyaletliler Zıtlaşması”nda *Jiguan* önemli bir belirteç olarak Tayvan toplumunun önemli siyasi sorunlarından biri haline gelmişti. Demokratikleşme sürecindeki çok partili sistemde, özellikle seçim kampanyalarında bu sorun daha da belirgin hale gelmeye başlayınca

hükümet yasalarında bazı değişiklikler yapmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda, Tayvan yasama organı Yuan, 1992 yılında Nüfus Kayıt Kanunu'nda değişiklik yaparak, kişilerin nüfus kaydındaki köken yeri kaydının, “*babanın Jiguan’ı*” yerine “*kişinin doğduğu yeri*” olarak değiştirdi. Bu değiştirme ile geleneksel Çin nüfus kayıt sistemindeki, kişilerin kimliğinin belirlenmesindeki en önemli belirteç *Jiguan*, yasal olarak kaldırılmış oldu (Wang, 2005: 61). Nüfus kayıt sistemindeki *Jiguan* uygulamasının kaldırılması ile eyaletliler zıtlaşması gibi ihtilafların hemen çözülmeyebileceği, daha da önemlisi politik dilin yumuşatılması gerektiği ve hükümetin istihdamda eyalet kökenini dikkate alan uygulamasından vazgeçmesi gerektiği, daha da baskın bir inanış olarak belirmiştir.

Eyaletliler zıtlaşmasının temelinde, kültürel ve zihniyet farkının da olduğu unutulmamalıdır. Çin-Japon Savaşı ile komünistlere karşı savaşı yürütmüş olan Milliyetçi Çin mensupları, Tayvan’ı işgal ettiklerinde yüksek derecede milliyetçi duygulara sahip olmakla birlikte, yabancı kültürlerle bilhassa Japon kültürü ve etkilerine karşı da hassas idiler. Kendilerini Tayvan yerlisi sayan Hoklo ve Hakkaların, Çin anakaradaki soydaşları ile iletişiminin sürekli olmayışı, onlarda farklı sosyal ve kültürel kimliğin ve buna münasip psikolojinin şekillenmesine yol açmıştır. Ayrıca, Tayvan yerlileri ile farklı düzeylerde etkileşmiş, Japon Sömürgesi Dönemi’ndeki eğitim-kültür uygulamaları sonucunda göç ettikleri Çin anakaradaki akrabalarından önemli oranlarda farklılaşmışlar idi (Wang, 1989: 45). Buna ek olarak, 50 yıllık Japon sömürgesi geçmişiyle, 1936-1945 yılları arasındaki “Japonlaştırma”⁵ siyasetine maruz kalan Tayvanlılarda, doğal olarak sosyo-kültürel ve zihniyet alanında belirgin değişimler ortaya çıkmıştı. İşte bu farklılıklar, sonradan gelen ve adaya hâkim olan *Waishengren*’ların, onlara dönük ayırıcı, dışlayıcı ve baskıcı tutumlarına karşı güçlü bir “biz ve öteki” ayırımının kök salmasına da neden olmuştur. Bu farklılaşma, adanın milliyetçi Çin tarafından ilhak edilmesi sürecinde kendini göstermiş, KMT yönetiminin aşırı şoven ve şüpheli uygulamaları karşısında çok fazla acının yaşanması durumu da ortaya çıkmıştı. KMT yöneticileri, Tayvanlıları potansiyel Japon işbirlikçileri olarak görmüş, onlara yönelik acımasız sömürge politikaları uygulamıştı (Gold 1986: 50). Aynı zamanda, Japon Sömürgesi Dönemi’ndeki Japon izlerini silmek için Çin milliyetçiliği çatısı altında Tayvanlılara Milliyetçi Çin’in değerleri empoze edilmişti. Özellikle,

⁵ Çince “*皇民化运动 /Huangminhua Yundong*” olarak isimlendirilen bu hareket, Tayvan’da uygulanan Japonlaştırma siyaseti ve icraatlarına gönderme yapar. Japon hükümeti, Eylül 1937 tarihinde Tayvanlıları Çin kültüründen uzaklaştırmak amacı ile “Ulusal Manevi Seferberlik Planı” adı verilen sistematik asimilasyon programını hayata geçirmiştir. Buna göre, Tayvanlıların Çince kullanması yasaklanmış, okullardaki her düzey Çince dersler durdurulmuş, gazete ve süreli yayınların Çince baskıları kaldırılmış, sadece Japonca’nın kullanımı ve öğrenimi zorunlu kılınmıştır. Ayrıca, Çin tarzı tapınaklar kapatılmış, çeşitli heykelleri yok edilmiş ve atalarının mezar taşları değiştirilmiş, Japon inançları dayatılmıştır. Bu süreçte Çin tarzı kıyafetler de yasaklanarak Japon kıyafetleri zorunlu kılınmıştır. Bunun dışında Çin draması, müziği ve dövüş sanatları da yasaklanmıştır. 1940’ta, Japon isimlerine geçenlerin siyasi statüleri iyileştirilmiş, isim değiştirmeyi reddedenler görevden alınmıştır. Daha sonraki yıllarda, zorunlu askere alma ve cephelere gönderilme de olmuştur. Gayri resmi verilere göre 300 bin Tayvanlı genç, Çin ve Güneydoğu Asya’daki savaş meydanlarına gönderilmiştir. Özetle, *Huangminhua* hareketi genel olarak dört alanda gerçekleştirilmiştir: Japonca seferberliği, ad-soyadı değiştirme, inanç ve kültürel değiştirme, gönüllü askerlik düzeni.

Çincenin “devlet dili” olarak zorunlu yaygınlaştırılması, Çin kültürünün özümsetilmesi, parti-devlet otoritesini sadakatle koruyarak “Çin anakarasına saldıracak” kutsal, ulusal misyonun bilincinde olmak...vs. (Hao 2004: 125). Bu tarz uygulamalar sonucunda, “bir gün Çin’e döneceğiz” ülküsü ile yaşayan hâkim grup olan “*Daluren*” veya “*Waishengren*” kitesinin, “Tayvanlı”laşmama durumunu da ortaya çıkartmıştır. Onlar, cunta yönetimi sürecinde daima kendilerini Tayvanlılardan üstün tutmuş veya adadaki önemli mevkileri ellerinde bulundurarak ayrıcalıklı konumlarını korumuşlardır (Zhang 2003: 38). Bu imkânlar, grup kimliğini pekiştirirken, toplumsal yarılmayı da derinleştirmiştir.

Eyaletliler zıtlaşmasında, ÇHC ile birleşmeyi güçlü bir şekilde savunan kitlelerin önemli bir bölümünü, KMT rejimi adaya yerleştikten sonra inşa etmiş olduğu, adına askerî köy denilen *Juancun*/眷村⁶ da yaşamış insanların oluşturduğu da biliniyor. 1949’da ülkenin dört bir yanından milyonlarca insanın KMT rejimiyle birlikte Tayvan’a gelmesi ile onların iskânı, iâşe-ibateleri ciddi bir sorun haline gelmiştir. Özellikle sayıları 600 bini bulan askerî personellerin maaş başta olmak üzere pirinç, tahıl ve başka yaşam malzemelerinin dağıtımını kolaylaştırmak amacıyla kolektif bir yaşam alanı, yani *Juancun*’ler inşa edilmeye başlanmıştı (Tamburo, 2018: 138). Bu uygulama ile asker, memur ve eğitimciler kura çekimi ile mülkiyeti kendilerine ait olmayan işbu yaşam alanlarında bulunan yurtlara yerleştiriliyordu. Zamanla birer köy tarzı yerleşim birimine dönüşen *Juancun*’ler, genellikle deniz, kara ve hava askerî üslerin etrafında inşa edilmiş, dışarıya kapalı birimler idi. İşbu yaşam alanının içinde hastaneler, dükkânlar, postaneler, okullar ve diğer kamu tesisleri bulunmaktaydı. Bu nedenle, işbu yaşam alanında yaşayanlar çok önemli bir işleri olmadıkça genellikle bu kapalı mekânlardan ayrılmıyor, kapalı bir yaşam döngüsü içinde yaşamlarına devam ediyorlardı. *Juancun* adı verilen bu yaşam alanlarında yaşayanların yaşam tarzları, mimarisi ve insan ilişkileri Tayvan yerlileri, Hakka ve Hoklo halklarından farklılık arz ediyordu. *Juancun*, nispeten bağımsız bir sosyal ve kültürel ortam oluşturmuş olup, böylesine kapalı bir ortamda yaşayan *Waishengren* kitlesi, Tayvan toplumunun dışında gibi görünen bir dizi karakter ve kompleks geliştirmişti. Tayvanlıların gözünde *Juancun*, özel bir yabancı toplumun yaşadığı mekânlar olarak kabul edilmiştir. *Juancun* için askerî yaşamın bir parçası, Tayvan dışından gelip Tayvan’a hâkim olan göçmenlerin evlerinin bulunduğu izole mekân olduğu söylenebilir. *Juancun* kültürü, KMT ile ÇKP arasındaki iç savaşın getirdiği kutsal savaş misyonunun atmosferiyle doluydu. Askerlik ruhu, *Juancun*’da yaşayan nesillerin düşünce yapısını hem kolektivize etmiş hem

⁶ *Juancun* üzerine daha geniş bilgi için bakınız: 张启疆, 君自他乡来, 苏伟贞, 台湾眷村小说选, 台北: 二鱼文化事业有限公司, 2004; Gao, Dan-Hua. "The *Juancun* in Taiwan 1949-2006 (認識臺灣眷村 1949-2006)." *Taipei: Democratic Progressive Party, Taipei Branch* (2006); Tamburo, Elisa (2018), Authoritarianism in the Living Room: Everyday Disciplines, Senses, and Morality in Taiwan's Military Villages, in: *Journal of Current Chinese Affairs*, 47, 2, 137-163; Ho Si-mi, Taibei xian juancun daochoa yanjiu (*An investigative study of military family villages in Taipei County*), Banciao, Cultural Affairs Bureau of Taipei County, 2001, pp. 19-23; Dominic Meng-Hsuan Yang and Mau-Kuei Chang, *Understanding the Nuances of Waishengren*, China Perspectives, 2010/3, s.108-122.

kurumsallaştırarak burada yaşayan Waishengren'ların mensubiyet duygusu ile içgüdülerini bambu çitin dışındaki Tayvanlılardan farklı kılmıştır. Bundan dolayı *Juancun* sakinleri, kendi yaşam alanlarının dışında kalan Tayvanlıları kendilerinin askerî geçmişinden ayırmak için “avam, sıradan halk” şeklinde isimlendirmiştir. Toplam sayıları 900'ü geçen *Juancun*'da yaşayan birinci nesil Waishengren'lar, genellikle “*Komünistleri devirip KMT iktidarını dirilteceğiz ve ana yurda döneceğiz*” sloganı ile yaşayarak neredeyse Tayvanlı kimliğinden bağımsız bir aidiyet duygusunu oluşturmuştur (Zhang, 2007: 59). Bundan dolayı, onlarda kuvvetli ve tereddütsüz Çinli kimliği daima var olmuş, herhangi bir şekildeki “Tayvanlılığı” reddetmiş, Tayvan bağımsızlığını savunanlara şiddetle karşı çıkmışlardır. Bu durum, onların ikinci neslinin kimlik bunalımına girmesine, özellikle demokratikleşme süreciyle yükselen Tayvanlı kimliğinin kimi ikinci nesillerce kabul görmesine neden olurken, bağımsızlık isteklerinin iktidarda yer bulmasıyla Çinliliği veya ÇHC ile bütünleşmeyi savunanların çeşitli zorluklarla baş başa kalmasına neden olmuştur.

Demokratikleşme süreci, Tayvan yerlilerinin siyasette daha aktif ve baskın olmasına imkân vermiştir. Aynı zamanda, adaya KMT rejimi ile birlikte gelenlerin imtiyazlı konumunun da hızla sona erdiği gözlemlenmiştir. Tayvan yerlisi ilk Cumhurbaşkanı Lee Teng-hui Dönemi'nde başlayan “Tayvanlılaştırma”, KMT içindeki Dalulu siyasetlerin siyaset sahnesinden dışlanması ile sonuçlanmıştır. “*Waishengren*” grubunun 1990'lardan sonra büyük ölçüde güçlerini kaybetmesi, onlarda bir kriz hissi uyandırmış olup, KMT içindeki ana akım hizipler ile ana akım olmayan hizipler arasındaki mücadele sonucunda, 1993 yılında KMT'dan ayrılanlar “Yeni Parti” adında bir parti kurmuştur. Çoğu seçmenlerin doğduğu ve sosyalleştiği yerin, artık Tayvan olmasından ötürü köken olarak Waishengren olan ikinci veya üçüncü nesillerin sosyalleştiği ortamlardan ötürü yerliler arasındaki eyaletli ayrımı iddiasını yavaş yavaş kaybettiği, nihayetinde adada yaşayanların büyük çoğunluğunun artık Tayvanlı kimliğini doğal bir kimlik olarak benimsediği de gözlemlenmiştir. (Cabestan, 2017: 55). Sonuçta, günümüzde insanların günlük hayatında “Eyaletliler Zıtlaşması”nın nispeten nadir olduğunu, ancak siyasi yaşam alanında, özellikle seçimlerde sıklıkla ve sertlikle ortaya çıktığını söylemek daha yerinde olacaktır.

Tayvan seçimlerine katılan “*Waishengren*” grubuna mensup adaylar, genellikle “Tayvan'ı satanlar” şeklinde etiketlenmiştir. Eyaletlilik bilinci, daima “*ÇHC ile birleşme*” ve “*Bağımsızlık*” bilinciyle iç içe geçmiş durumdadır. “*Waishengren*” ile “*Benshengren*” arasındaki zıtlışmanın, “*Tayvanlı-Çinli*” karşıtlığına dönüştüğü de yaygın gözlenen bir olgudur. 1994 ve 1998 yıllarındaki Taipei Belediye Başkanlığı seçimleri ile 2000 yılındaki Cumhurbaşkanlık seçimleri ve 2002'deki Taipei Belediye Başkanlığı seçimleri, adanın siyasi mücadelesinde “Eyaletliler Zıtlaşması”nı daha da görünür kılmıştır (Zhang, 2003: 2). Buradan da görüleceği üzere, başlangıçta bir nevi sosyal tabaka şeklinde beliren, daha çok kaynakların

kontrolü veya bir nevi sömürmek-sömürülmek ilişkisini yansıtan “Eyaletliler Zıtlaşması”, Tayvan’daki çok partili sisteme geçiş ile birlikte siyaset kurumunda ortaya çıkan dönüşümler akabinde, özellikle Tayvan’ın bağımsız ülke olması gerektiğini savunan siyasal parti veya grupların Eyaletlilik bilincinden istifade ederek “*Yerli ve Gayriyerli*” sınırını çizdiği; bunu daha da ileri götürerek “*Tayvan’ı sevmek*” ve “*Tayvan’ı satmak*” şeklinde kategorize edilmesini sağladığı, hatta Tayvan’ın “*Çinsizleştirilmesi*” için de kullandığı görülmüştür. Neticede, “Eyaletliler Zıtlaşması” belirli ölçülerde ÇHC ile birleşme-bağımsızlığı elde etme çatışmasına dönüşmüştür (Zhang, 2003: 2).

Sonuç

Tayvan veya resmî adı ile Çin Cumhuriyeti, 1949 yılından beri fiili olarak Çin’den daha doğrusu ÇHC’den tamamen bağımsız yaşayan bir ülkedir. ÇKP, Çin anakarasında ÇHC’yi kurduğu tarihten beri KMT rejimini kökünden kazımayı veya Çin Cumhuriyeti’ni tamamen ortadan kaldırmayı, yarım kalmış bir hesap olarak görmüştür. Bu nedenle, Mançu-Qing İmparatorluğu’nun tüm sınırlarının tek hâkim-i mutlakı olarak kendini görmüş ve görmeye devam etmektedir. Esasında modern çağda, Batılı bir ideolojiden esinlenerek kurulan ÇKP, geleneksel Çin devlet zihniyetini devam ettirmiştir. Kültürel Çin ve Politik Çin ayırımında ısrar etmiştir. Politik Çin, sınırlarını Mançu-Qing sınırları olarak kabul etmiş, bu yüzden Doğu Türkistan, Tibet, Tayvan gibi Mançular Dönemi’nde işgal edilen bölgelerin kültürel Çin tarafından yönetilmesi, Çinleştirilmesinde ısrarcı olmuştur. ÇKP rejimi modern çağda Doğu Türkistan ve Tibet’i, dönemin elverişli konjonktüründen istifade ederek, kolayca politik sınırları içine almıştır. Tayvan ise jeopolitik konumu ve ABD desteğinden ötürü ÇHC politik sınırları içine dâhil edilememiştir. Fakat Tayvan’ı yalnızlaştırma, sıkıştırma, hatta içeriden dönüştürme uğraşısına, aralıksız devam etmiştir. Önce BM başta olmak üzere uluslararası örgütlerden dışlanması sağlanmış, sonra ülkelerin Tayvan ile resmî diplomatik ilişki kurmasına veya ilişkisi devam eden ülkeleri ilişkilerini kesmeye zorlamıştır.

2020 itibarıyla Tayvan’ın resmî diplomatik ilişkisi bulunan ülke sayısı 15 (bunlardan 4’ü Asya-Pasifik Bölgesi’nde, 1’i Avrupa’da, 9’u Latin Amerika ve Karayiplerde, 1’i ise Batı Asya ve Afrika Bölgesi’ndedir) olup, Tayvan’ın 112 ülkede Misyonu bulunmaktadır. Aynı zamanda, 70 ülkenin Misyonu da Tayvan’da faal durumdadır⁷. 73 yıldır kendi kendini yöneten ve Doğu Asya’da her alanda örnek teşkil edebilecek kalkınması, modernleşmesi ve demokratik yaşam tarzı ile Tayvan, artık modern bir ulusun temel

⁷ Tayvan Dışişleri Bakanlığı ağ sayfası: <https://en.mofa.gov.tw/News.aspx?n=1333&sms=277>, Erişim: 08.04.2022. International Relations From Year-end 2011 to Year-end 2020, <https://ws.mofa.gov.tw/Download.ashx?u=LzAwMS9VcGxvYWQvNDZlJlBjZGZpbGUvMjc3LzlkzNjk2LzQ5ZmMyNjkzLWU2NmMtNDY3MS05YTY4LTMxZTc2NDQxOTUzNi5wZGY%3d&n=6KGoNCjoi7EpLTEwOeWci%2bmam%2bmXnOS%2fquamuagzSjoag5KS5wZGY%3d&icon=.pdf>

özelliklerini yerine getirmiş bir toplum görünümünü sergilemektedir. Fakat ÇHC'nin Tayvan Adası'nı, ÇHC'ye katmaya, hatta yutmaya yönelik artan emelleri, adanın ulus inşa sürecini doğrudan etkileyen önemli faktör konumunu korumaya devam etmektedir.

Tayvan'ın ulusal kimliği inşa edilirken, eskiden çok önemli bir sorun olan eyaletlilik zıtlaşması eksenli Çinlilik-Tayvanlılık sorunu, artık günümüz Tayvan halkının gündelik yaşantısında o kadar ciddi bir sorun olmaktan çıktıysa da siyasette, tam tersi bir durumun arz etmeye devam ettiği bilinmektedir. Günümüzde Tayvan'daki farklı partilerin birleşme/bağımsızlık sorununa ilişkin tutumlarını ve çabalarını doğrudan etkileyecek önemli bir faktör, Xi Jinping'in "Çin Rüyası"nın gerçekleşip gerçekleşmemesidir. Diğer taraftan, işbu "Birleşme/Bağımsızlık" sorunu sadece Tayvan ve ÇHC'yi ilgilendirmiyor, Tayvan Adası'nın içinde bulunduğu Doğu ve Güney Çin Denizi'nde çıkarları bulunan tüm ülkeleri, özellikle ABD, Japonya gibi ülkeleri de ilgilendiriyor. Bundan dolayı, Doğu Asya coğrafyasına göre nispeten küçük bir ada ülkesi olan Tayvan'ın görünüşte "iç" meselesi gibi gözükken ulus inşa süreci, karmaşık ilişkiler içinde giderek çetrefilleşmektedir (Jiang 2017: 37).

ÇHC ile artan ekonomik ilişkiler ekseninde gelişen sosyal ve kültürel ilişkiler, Tayvanlılar arasında bazı gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin Tayvan toplumunda çok belirgin olan, "Dalulu Gelinler"dir. Tayvan'daki yabancı kökenli eşlerin toplam sayısı Kasım 2016 itibarıyla, 520 bin kişidir. Bu eşlerden doğma bebeklerin sayısı ise 360.000'i aşmıştır. Yabancı eşlerin yaklaşık 350 binin uyuğu Çin Halk Cumhuriyeti'dir (Karluk, 2018: 67). Ebeveynleri Dalulu olan Tayvan vatandaşlarının çoğu, kendilerini Çinli olarak tanımlayanlar olup, Çin'i hiç bir tehdit olarak görme eğiliminde değiller. Bu, kendilerini hâlâ Çinli olarak gören Tayvan'daki Çin anakaralıları ve onların soyundan gelenlerin, Tayvan'daki Tayvanlılardan çok Çin'deki Çinlileri kendilerine daha yakın gördüklerini de göstermektedir (Karalekas, 2018: 52). Bununla birlikte, sayıları bir ila iki milyon arasındaki Tayvanlı'nın, ÇHC sınırları içinde yaşadığı, kimilerinin burada evli-barklı olduğu biliniyor. Diğer taraftan, sayıları belirsiz çok sayıda kaçak ÇHC vatandaşının Tayvan'da ikamet ettiği de malumdur. Bu iki farklı ama büyüyen topluluk ve onların çocukları, Tayvan'ın ÇHC hakkındaki görüşünü (ve Çin'in Tayvan'a bakışını) etkilemeye ve değiştirmeye başladığı (Cabestan, 2017: 54) dikkatlerden kaçmamalıdır. Tayvan toplumundaki işbu sosyolojik gerçeklikler, ÇHC'nin tezlerine belirli düzeyde meşruiyet sağlarken, güçlü bir Tayvan ulusunun inşasını da güçleştirdiği veya güçleştireceği söylenebilir.

Tayvan Adası'ndaki toplumsal, kültürel ve politik gelişmeler, adanın bağımsızlığı veya mevcut statükonun devamından yana olanların çoğunlukta olduğu bir yönde ilerlediğini göstermektedir. Çünkü ister yerel seçimlerde ister genel seçimlerde birleşmeden yana olan siyasi partiler, artık iktidar olabilecek çoğunluğu sağlayamamaktadır. Son iki seçimi, salt çoğunlukla (%56,12 ve %57,13) bağımsızlık yanlısı DPP kazanmıştır. Tayvan

Boğazı'nın iki tarafındaki ÇKP rejimi ile DDP yönetiminin söylemleri ve tutumları itibarıyla yetmiş üç yıldır devam eden gerilimin, kolay kolay sona ermeyeceği söylenebilir. Diğer taraftan, ÇHC'nin Doğu ve Güney Çin Denizi'ndeki saldırgan tutumu, var olan gerilimi daha da tırmandırarak, bölgede ABD, Japonya, Avusturya ve Hindistan gibi büyük ülkeler ÇHC'ye karşı ittifaklar oluştururken (QUAD gibi), Tayvan'ın önemi daha fazla öne çıkmış bulunmaktadır. “Tek Çin” tezinden vazgeçmeyen ÇHC tehdidi devam ettiği müddetçe, Tayvan toplumunda Tayvanlı kimliği ekseninde devam eden ulus inşa sürecinin güçlenerek devam edeceği, aynı zamanda Çinli kimliğinin de kolay kolay yok olmayacağı, sorunlu bir alan olarak var olacağı öngörülebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkısı: Abdürreşit Celil Karluk %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind.

Author Contributions: Abdürreşit Celil Karluk %100

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: The authors declare that they have no conflicts of interest

---

Kaynakça

Brown, M. (2004). “Is Taiwan Chinese?” *The Impact of Culture, Power, and Migration on Changing Identities*, Berkeley: University of California Press.

Cabestan, J. P. (2017). *Changing Identities in Taiwan under Ma Ying-jeou, Taiwan and China: fitful embrace*/edited by Lowell Dittmer. Description: Oakland, California: University of California Press.

Copper, J. F. (1996). *Taiwan: Nation-State or Province?* Boulder, 1996, Westview Press.

陈孔立,台湾政治的“省籍 - 族群 - 本土化”研究模式,台湾研究集刊,2002年第2期,s.1-13.

Dominic Meng-Hsuan Yang ve Mau K., Ch. (2010). Understanding the Nuances of Waishengren, *China Perspectives*, Sayı 3, ss.108-122.

Gao, D. H. (2006). "The Juancun in Taiwan 1949-2006 (認識臺灣眷村 1949-2006)." *Taipei: Democratic Progressive Party, Taipei Branch*.

Gold, Th. B.(1986). *State and Society in the Taiwan Miracle*, Armonk, NY, M.E. Sharpe.

Güleç, C. (1992). *Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi*, Vadi Yayınları, Ankara.

郝时远 (2004). 台湾的“族群”与“族群政治”析论, *中国社会科学*, Sayı 2, ss. 123-136.

International Relations From Year-end 2011 to Year-end 2020, <https://ws.mofa.gov.tw/Download.ashx?u=LzAwMS9VcGxvYWQvNDZlZjIibGZpbGUvMjc3LzlkzNjk2LzQ5ZmMyNjkzLWU2NmMtNDY3MS05YTY4LTMxZTc2NDQxOTUzNi5wZGY%3d&n=6KGoNCjoi7EpLTEwOeWci%2bmam%2bmXnOS%2fguamguazgSjooag5KS5wZGY%3d&icon=.pdf>, Erişim: 08.04.2022.

Jao, J. Ch. ve Mckeever, M. (2006), Ethnic Inequalities and Educational Attainment in Taiwan, *Sociology of Education*, vol. 79, Sayı 2, ss. 131-152.

Jiang, Y. H. (2017). Taiwan’s National Identity and Cross-Strait Relations, *Taiwan and China: fitful embrace / edited by Lowell Dittmer*. Description: Oakland, California: University of California Press, 19-42.

Jiang, Y. H. (2006). “Is Taiwan a Nation? On the Current Debate over Taiwanese National Identity and National Recognition,” in *The Dignity of Nations: Equality, Competition, and Honor in Asian Nationalism*, ed. Sechin Y. S. Chien and John Fitzgerald (Hong Kong: Hong Kong University Press, ss.141-64.

Karakaş, M. (2013). Türkiye’nin Kimlikler Siyaseti ve Sosyolojisi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8/2, ss.1-44.

- Karalekas, D. (2018). *Civil-Military Relations in Taiwan: Identity and Transformation*, Emerald Publishing.
- Karluk, A. C. (2018). "Tayvan'ın Etno-Demografik Yapısı", *Türkiye'de Tayvan Çalışmaları-I* (Tarih, Ekonomi ve Uluslararası İlişkiler), Ankara Üniversitesi Yayınları No: 616 Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi APAM Yayınları: 1, Ankara, ss. 62-93.
- Karluk, A. C. (2021). *Çinlilik ve Çin'de Ötekiler*, Gözden geçirilmiş ikinci baskı, Nobel.
- Li, D. Zh. (2018). Cultural Memory in Mainland Immigrants' Settlement of Taiwan: A Case Study of Zuoying Naval Veterans' Villages. In: Compton, Jr., R., Leung, H., Robles, Y. (eds) *Dynamics of Community Formation*. Palgrave Macmillan, New York.
- Li M. Ch.(2003). Basis of Ethnic Identification in Taiwan, *Asian Journal of Social Psychology*, Sayı 6, ss. 229-237.
- 刘效宇 (2015). 试论台湾省籍族群政治下的主要政党认同. 广州社院学报·2015 年第 1 期, ss.54-58.
- Ministry of Foreign Affairs, (2017). Republic of China (Taiwan) Taiwan, *The Republic of China at a Glance*, Printed by Red & Blue Color Printing Co., Ltd.
- Smith, A. D.(1994). *Milli Kimlik (National Identity)*, ÇEVİREN Bahadır Sina Şener, 1. BASKI, İletişim Yayınları.
- Tamburo, E. (2018). Authoritarianism in the Living Room: Everyday Disciplines, Senses, and Morality in Taiwan's Military Villages, in: *Journal of Current Chinese Affairs*, 47, 2, ss.137-163.
- Tayvan Dışişleri Bakanlığı Ağ Sayfası: <https://en.mofa.gov.tw/News.aspx?n=1333& sms=277>, Erişim: 08.04.2022.
- 田弘茂, 大转型, 台北, 时报文化出版社, 1989 年版.
王甫昌, 由「中國省籍」到「台灣族群」: 文戶口普查籍別類屬轉變之分析, 台灣社會學, 第九期, 頁 59-117, 2005 年 6 月出版.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi, *Kaygı*, Sayı 20, ss.225-237.

Yıldız, S. (2007). Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği, *Millî Folklor*, Sayı 74, ss. 9-16.

张文生, 台湾省籍矛盾的社会历史根源重, 庆社会主义学院学报, 2003 年第 3 期, s. 38-39.

张文生, 眷村文化与台湾省籍矛盾, 重庆社会主义学院学报, 2007 年第 4 期.s.58-61.

张启疆, 君自他乡来, 苏伟贞, 台湾眷村小说选, 台北: 二鱼文化事业有限公司, 2004.

Extended Abstract

Taiwanese population consists of three origins in general. The first is the island's original population called Yuanzhumin, speaking Austronesian languages known as the natives of the island. The second is the Hokla and Hakka people, who migrated to the island from Southeastern China for various reasons in the last four centuries- different from the mainland Chinese- speaking different dialects of Chinese and calling themselves Benshengren. The last one consists of Kuomintang (KMT) members and supporters who took refuge on the Island or occupied the Island after being defeated by the Chinese Communists in the civil war in mainland China. The People's Republic of China's (PRC) official discourse claims that the Chinese people have lived in Taiwan since ancient times. However, historical records say that a considerable Chinese population formed on the Island after the 17th century, when Taiwan came under official Chinese rule. It indicates that there was no evidence that China officially ruled the island previously.

KMT, the legitimate government of China, was defeated in the civil war in 1949; in the same year, the Island became a refuge for the exiled Republic of China when the entire state administration was transferred to Taiwan Island. The policies implemented by the KMT regime in Taiwan, which moved to Taiwan, are generally that they are on Taiwan temporarily and will leave after clearing mainland China from communists. However, the prolongation of the process, the oppressive, exclusionary and Sinification practices and the increasing oppositional discourses among Taiwanese natives have strengthened the search for an identity independent of Chineseness. With the end of martial law in Taiwan and the beginning of the democratization process, the compulsory "Sinification" process in the KMT period came to an end. The relatively comfortable political environment brought about by the multi-party system and the local nationalism rising on the axis of Taiwanese identity allowed the development of Taiwan's national identity construction process. Political movements defending the Taiwanese

identity gained strength in this process, achieved great success in the elections and came to power through legitimate ways to govern the country, especially local governments. These developments not only provided more opportunities for the “Taiwanese” identity to consolidate or expand but also reduced the proportion of those who advocated the “Chinese” identity, which was the official ideology of the KMT period, which envisaged unification with the PRC. Of course, the changes that emerged with the Xi Jinping government in the PRC, the CCP’s genocidal practices in East Turkistan, the assimilation and oppression of Tibet, the increasing restrictions in China and its effects on Hong Kong democracy have had a direct impact on the nation-building process in Taiwan. However, it should not be ignored that political parties rejecting “Chineseness” create significant opportunities to defend Taiwan’s national identity or Taiwanese independence.

Although the PRC never administered Taiwan, it continued to be seen as a province of the PRC. This situation has continued to be processed steadily in the educational institutions of the PRC, in the field of culture, communication and media, in its political discourse and actions, and even in daily weather information for seventy years. However, although about 96% of Taiwan’s population is Chinese-speaking or is seen as the majority Han Chinese, Taiwanese people do not consider Chinese their sole ethnic identity. They tend to see themselves in a variety of alternative ethnic identities. Chinese-speaking people living in Taiwan are generally divided into two main groups, Daluren (Mainland China Chinese) and Taiwanren (Taiwanese). The differences in the arrival time on the island caused them to have different memories of mainland China and Taiwan and to evaluate themselves in different social, political and cultural categories. The Chiang Kai-shek regime, which came to Taiwan with a colonial past of the Netherlands, Spain and Japan, with the state administration, army and large population after 1947, almost occupied the island. The Chiang Kai-shek regime carried out the February 28 Taiwan massacre, which cannot be erased from the memory of the Islanders.

Due to the sociological reality of Taiwanese society, the perception of “Taiwanese”, which has historical roots, started to become more organized towards the end of martial law. However, it found a severe place in the political arena, especially in the multi-party-political environment that emerged with democratization. It started to consolidate in the face of the increasing PRC threat. The “Taiwanese” identity, also the source of the political ideology that advocates for Taiwan to be an independent state, stood against the “Chinese” that advocated unification with China. A different national identity from the PRC was built in Taiwan. In particular, the homeland/state tendency in the perception of identity has turned into a political inclination and has caused conflicts in constructing Taiwan’s national identity. This situation was used between political and cultural groups that prioritized Taiwan's independence and groups that wanted to integrate with China and became the focus of fights in Taiwan elections.

The method used in this study is qualitative research, such as literature review and document analysis. This study mainly focuses on Taiwan's national identity construction process, which has been a de facto independent state from China since 1947. Still, Taiwan is not fully recognized by the international community due to the "one China" policy implemented by the PRC. The study revealed that the Chinese-Taiwanese problem, which was a significant problem in the past while constructing the national identity of Taiwan, is not a severe problem in the daily life of today's Taiwanese people but continues as the opposite situation in politics. The study considered that as long as the aggressive attitude of the Xi Jinping administration in the East and the South China Sea and the "One China" policies towards Taiwan continue, the nation-building process in Taiwanese society will continue on the axis of Taiwanese identity, will continue to strengthen. At the same time, it is thought that the Chinese identity will not disappear quickly and will exist as a problematic area.